

מראי מקומות- מכות ו'

דרוקא בהעידו כולם בתכ"ד, היינו לענין זוממין, אבל לא לענין קרוב או פסול. וליישב קו' תוס' על רש"י, אי' בשיעורי ר' שמואל (רס"ח) ליישב ע"פ מש"כ הטור (חור"מ ל"ו) בשם הרמ"ה, דמה דאמר רבא דצריכים להעיד תכ"ד, היינו דוקא היכא דלא ראו זה את זה, ואפי' אומרים שלא באו אלא לראות, דהיכא דמעידים בתכ"ד, מצטרפין. אבל היכא דראו זה את זה, אז אפי' אם לא מעידים תכ"ד, מ"מ מצטרפין. ולפ"ז א"ש מה שהק' הגמ' דהרוג יציל, דאע"פ שלא בא להעיד, מ"מ כיון שראו בב"א, יהי' יכול להציל. ושי' תוס' הוא דרק לענין זוממין אמרי' דצריכין להיות תכ"ד, אבל לענין קרוב או פסול אפי' אם מעידין אחר זמן פוסלין, כל שהי' הראי' בבת אחת (ואם לא הי' הראי' בב"א, משמע דס"ל לתוס' דלא מהני לפסול מה שהעידו בתכ"ד).

(ד) שמואל אמר הלי' כר' יוסי- תמה תוס', א"כ איך מצינו ידיו ורגליו לענין כל קידושין וגיטין שיש שם קרובים, הרי כיון שהיו קרובים שם הרי מבטלי עדות הכשרים. ואף לרבי, פעמים שהקרובים מכוונים להעיד. ולכן כ' דלא אמרי' דעדות בטלה ע"י נמצא א' מהן קרוב או פסול א"כ באו להעיד בב"ד, אבל אם לא בא להעיד, בשביל ראי' לחודה אין פוסלין העדות בקרוב או פסול. אולם ע' ברשב"ם בב"ב (ק"ג: ד"ה ג' שנכנסו) דמבואר מדבריו דס"ל דאם עכ"פ מכוונין להעיד, אז אפי' אם לא באו בפועל ומעידין בב"ד, מ"מ ע"י דין קרוב או פסול פוסלים העדות. נמשמע מדבריו דלפי ר' יוסי ג"כ אמרי' הכי, ואפי' אם לא באו אלא לראות, מ"מ מבטלין העדות, ולפי זה יהי' ק', לר' יוסי איך שיך גיטין וקידושין עם קרובים שם, ולהלכה ל"ק, דהרשב"ם ס"ל דלהלכה קי"ל כר' נחמן דפסק כרבי, וצ"ע בזה.

(ה) היכי אמרי' להו- פי' תוס' דשאלת הגמ' בדיני ממונות הוא, דלענין דיני נפשות ניחזי אנן אם הקרוב או הפסול התרו בו או לא, אבל בדיני ממונות דלית בהו התראה, שפיר שאל. וע' במהרש"א (על תור"ה לאסהודי) דהעיר דהא אין צריך התראה מכל העדים, ואף סגי בהתראה מפי עצמו, וא"כ למה פי'

(א) ר' עקיבא אומר לא בא השלישי להקל אלא להחמיר עליו- פרש"י דס"ל לר"ע דאין צריכין ללמדנו דאינם זוממים עד שיזומו כולם, ולא בא הכתוב אלא להחמיר עליו, דאינו יכול לטעון דבלא עדותו היו יכולין לגמור הדין, וא"כ אין עדותו מועיל כלום להרגו, ולכן בא הכתוב לומר דגם הוא חייב כמותם. אולם הריטב"א כ' דכפי פשוטו משמע דר"ע חולק על ר"ש, וס"ל דאם נמצאו שנים זוממין, נהרגין אותם שנים מיהת, אע"פ שלא הוזמן כולם, דלא בא השלישי להקל עליהם אלא להחמיר על עצמו, דאם נמצא גם הוא זומם חייב כמותם. והוסיף דגם ר"ש מודה לזה, דאם נזומו כולם נהרגו כולם. ועוד צידד דאולי פליגי להחמיר, דר"ש ס"ל דמה דאמרי' דאם נזומו כולם דנהרגו כולם, זהו רק היכא דבאו כולם בב"א, אבל אם השלישי בא בפנ"ע פטור, ובא ר"ע לומר, דאפי' אם בא אח"כ בפנ"ע חייב, כיון שנטפל לעוברי עבירה.

(ב) אבל בזמן שלא התרו בהן, מה יעשו ב' אחין שראו בא' שהרג את הנפש- הק' הערוך לנר, ומה בכך, האם אנו אחראים להמית. ותי' דאין להאחים שום עצה, דאם באים ומעידים, נמצא דמבטלים העדות ע"י עדותם, ויעבור על ובערת הרע מקרבך. ואם אינם מעידים, אולי א' מן האחים יהי' נפסל מעדות זה ע"י מה שאמר איני יודע בא' מהחקירות, ונמצא דאין שיך להרוג הנדון אלא ע"פ עדות של אחיו, וממילא צריך הוא להעיד מדין אם לא יגיד, ולכן שפיר הק' מה יעשו ב' אחין (וע"ע ברא"ש).

(ג) אמר רבא, והוא שהעידו כולם בתוך כדי דבור- פרש"י, התם אי' במתני' דמאה כשנים, אבל אם העידו הב' ולאחר זמן העידו האחרים, הרי הם כב' כתות לכל דבר. ודייק תוס' דמשמע מדבריו דאף לענין קרוב או פסול אמרי' הכי, ותמה תוס' דמשמע בהמשך סוגיין דלענין קרוב או פסול לא אמרי' דצריך עדות כלל, מהא דהק' הגמ' הרוג יציל. ולכן פי' תוס' דמה שאמר רבא

דהח' הוא אם נהרג הנדון לאחר שזממו כת הראשונה אבל קודם שנהרגין, ושוב הוזם כת שני, ה"א דאין שייך להרוג כת א' ולא כת ב', קמ"ל דכיון דהוזמו הראשונים קודם הריגת הנדון, והשני הוזם לאחר שנהרג הנדון, לכן כת הא' נהרגין וכת שני' פטורין [ועדיין צ"ע בזה].

(ט) **לעולם אין נהרגין עד שיהו שני עדיו מתין בו-כ' השיח יצחק דאפי' אם יש כאן ג' עדים, מ"מ אין צריכין להתרות בו אלא ב'.** והביא רא' לזה, דאל"כ איך דייקנן מהא דכתי' ע"פ ב' או ג' עדים דמקישין הב' להג', נימא דבא לומר דאף ג' צריכים כולם להתרות, אע"כ דלא בעינן אלא ב' להתרותו לעולם.

(י) **לא נצרכא אלא לבעל את הערוה-הק' הריטב"א,** מאי רבותא בהא דקתני ולא עוד, סוף סוף לא ראה זה את זה בשעת ראייתו, וא"כ לכאור' היינו הך. ותי' דאפי' הכי רבותא איכא, כיון דידע כל חד מינייהו מחבריו בשעת מעשה, והי' המעשה צירוף א'.

(יא) **אר"נ, עדות מיוחדת כשרה לדיני ממונות-הק' הריטב"א,** מאי קמ"ל ר"נ, הא קיי"ל כר' יהושע בן קרחה דס"ל דאפי' הלואה אחר הלואה מצטרפין לחייבו מנה, וכש"כ זו שהי' מעשה א' ברגע א' אלא שלא ראו זה את זה. והביא מר' אברהם אב ב"ד דתי' דבא ר"נ לומר דעדות מיוחדת כשר בדיני ממונות כשכולה כשרה, לאפוקי דאם נמצא א' מהן קרוב או פסול, דעדותן בטלה כיון דהלואה א' היא. והק' הריטב"א ע"ז דא"כ ר"נ בא לחדש לנו פסול ולא כשרות, והול"ל כן. ולכן כ' הריטב"א דהעיקר תי' הוא כמש"כ תוס', דהח' הוא דאפי' רבנן דחולקים על ריב"ק וס"ל דהלואה אחר הלואה אינו מצטרף, מודים דעדות מיוחדת מהני בדיני ממונות.

(יב) **ומי אית לי' לר' יוסי האי סברא- פרש"י,** התראה כלל. והק' הערוך לנו, איך שייך להוכיח דר' יוסי לית לי' התראה כלל, אדרבה, מהא דס"ל דשונא אי"צ התראה משום שהוא כמועד ומותר, משמע דבעלמא צריך התראה. ועוד, הרי בסנהדרין (מ"א) ילפי' התראה מקרא, וא"כ איך שייך לומר דר"י לא ס"ל דצריך התראה. והוא כ' לפרש דלא כרש"י, דכיון דס"ל לר"י דשונא אי"צ

דשאלת הגמ' דוקא בדיני ממונות הוא. וע' ביד המלך (עדות ה', ב-ג-ד-ה, ד"ה גם) שתמה על דברי המהרש"א, וכ' דאף דאין צריך התראה מכולם, מ"מ לענין אם רוצים לפסול העדות כולה ע"י צירוף קרוב או פסול, לזה יהי' צריך שהתרו אותו הקרוב או הפסול,

מה שאין שייך בממונות [נדבריו צ"ע, דודאי המהרש"א מסכים לזה, דע"י התראה שייך לבטל כל העדות. אבל לכאור' קר' הי' דהי' יכול תוס' לפרש שאלת הגמ' דנוגע אף לענין דיני נפשות, דהיינו אפי' היכא שלא התרו בו, אולי מ"מ להעיד נתכוונו, ולכן אם נמצא א' מהן קרוב או פסול דכל העדות נפסל ע"יז, וא"כ ודאי נוגע אף לענין דיני נפשות, וצ"ע].

(ו) **בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו-כ' הרש"ש** דסגי באם א' רואה את חבירו, ואפי' אם חבירו אין רואהו, וכ' דכן לענין הצטרפות לזימון, דסגי באם א' רואה חבירו, ואין צריך שיהא כולם רואים הדדי. אולם ע' בערוך לנו (ד"ה עדות א') דמבואר מדבריו דצריך להיות דא' מכל כת צריך לראות א' מכת השני, ולא סגי בהא דא' רואה בלבד.

(ז) **הרי אלו עדות אחת- פרש"י,** ואם הוזמו א' מהם ולא כולם, אין נהרגין. הק' הריטב"א, איך שייך שיהיו כת א' מהם נעשו זוממין, הרי כיון שהם רואים אלו את אלו, ממילא כת המזימין הוכחשו ע"י הכת אחרת שרואין שאלו היו שם בשעת מעשה. ותי' דלהכי קתני שמקצתן רואין אלו את אלו, דסגי בחד מאלו שיראו לאלו לעשות צירוף ביניהם, וא"כ נמצא דהוי חד במקום תרי [ומבואר מדבריו כדברי הערוך לנו שהבאנו לעיל, דלפי הרש"ש, א"כ תסגי בהא דא' מן הזוממין אומר שראה א' מכת השני, וממילא אין כאן הכחשה כלל]. ועוד תי' דמיירי שרואים אלו את אלו קודם המעשה, והרגישו בהם בשעת מעשה [וצ"ל דא"י נחשב דמכחישים המזימין], א"נ שרואים דרך כללית, ולא שהכירום ממש שיוכלו להכחיש המזימין. וע"ע בערוך לנו מש"כ בדברי הריטב"א.

(ח) **לפיכך אם נמצאת אחת מהן זוממת, הוא והן נהרגין, והשני' פטורה- הק' השיח יצחק,** הרי הורגין הנדון ע"פ עדות כת שני', ומה שייך לומר שהם פטורין, הרי עדותן נאמנת לגמרי. והביא מש"כ הנ"י דהח' הוא דאם אחר שנהרג הנדון נמצאו דגם כת שני' זוממין, דמ"מ פטורין. וגם זה ק', הרי כבר תנינן דין זה דהרגו אין נהרגין. ולכן פי' השיח יצחק

(טו) **אי לית לי' ללוה, לאו בתר ערבא אזיל מלוה-**
 ע' ברא"ש (י"ג- י"ד) שהעיר למה לא אמרי'
 פלגינן דבורא, ונהמנינהו לגבי הלוה ולא
 לגבי הערב. והביא כמה תירושים, וא'
 מתירוציו הוא מש"כ הראב"ד, "שכל עדות
 שבטלה מקצתה מחמת פסול קורבה בטלה
 כולה ולא פלגינן דבורא", ומה דאמרי' דאדם
 קרוב אצל עצמו, היינו משום דאי"ז עדות
 כלל, דהא מעיד על עצמו, ולכן לא אמרי'
 בזה דהוי עדות שבטלה מקצתה כדי לבטול
 כולה, ע"ש עוד בזה, ובמש"כ הבעל המאור
 והרמב"ן במלחמת בדבריו.

התראה, ע"כ ס"ל להתראה הוא להבחין בין
 שוגג למזיד, וא"כ איך שייך לומר דצריך
 התראה מב' עדיו, הא אפי' בהתראה כל דהו
 ידעי' דמזיד הוא. וע' בשיח יצחק דצייד
 דזהו ג"כ כוונת רש"י, דאין כוונתו לפרש דמי
 אית לי' לר' יוסי התראה כלל, אלא היינו דיני
 התראה, דהיינו דלכאור' ר"י ס"ל דסגי בהא
 דיודע שהוא אסור, ואי"צ לכל גדרי התראה
 (כמו שב' עדים מתרין אותו) לזה.

(יג) **הנהו לעוזי דאתו לקמי' דרבא, אוקי רבא**
תורגמן ביניהו, וכו'- כ' הריטב"א על
 המשנה בשם הרמ"ה דממעשה זו משמע
 דאע"ג דמייתי קרא דכתי' בעדים, מ"מ דין
 זה נוגע בבעלי דין ג"כ. וכ' דלפי"ז ה"ה
 לענין הא דאמרי' מפיהם ולא מפי כתבם,
 דהדין כן בבעלי הדין ג"כ, דאין יכולין לטעון
 ע"פ הכתב. אבל כ' דדעת רבותינו אינו כן,
 דכיון דלא שנינו זה אלא בעדים, שאין לנו
 אלא מה שאמר הספר, דהקפיד הכתוב
 בעדים שלא יהא מפי התורגמן ולא מפי
 כתבם, ולא בבעלי דיניין. ולפ"ז צריך לומר
 דמעשה דהנהו לעוזי בעדים הוו. וע"ע
 בפרש"י בסנהדרין (יז.) דכ' דהחסרון דלא
 תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן הוא
 משום עד מפי עד.

(יד) **סבר ר' פפא למימר גבי לוח ומלוה רחיקי**
נינהו- ע' בב"ח (חור"מ ל"ג, מ"א) שהביא
מש"כ הרא"ש בשם הראב"ד לפרש
 דהמעשה הי' דהיו חולקים בעניני פרעון,
 ולא כפרש"י דהיו עדים על ההלואה גופא.
 ופי' הב"ח דהי' ק' להראב"ד, מה ס"ד דר'
 פפא, הא ודאי נוגעים הם בעדות. ולכן פי'
 דהסכסוך הי' על הפרעון, וס"ל לר' פפא
 דיכולין לומר פלגינן דבורא, ונאמנין כלפי
 הלוה ולא כלפי הערב, ופי' הרא"ש באריכות
 למה לא אמרי' פלגינן דבורא למעשה, ע"ש.
 וע' בשיח יצחק דכ' דודאי כ"ע מודו דכאן
 לא שייך לומר פלגינן דבורא, וכאן מיירי
 דהי"ל נכסים ללוה לפרוע למלוה, ומשו"ה
 ס"ל לר"פ דכיון דרחיקי נינהו לגבי הלוה
 והמלוה דיכולים להעיד. וע"ז אמר ר' הונא
 ברי' דר' יהושע דכיון דאי לית לי' ללוה בתר
 ערבא אזיל, א"כ אי' נפק"מ לגבי שעבוד
 דערב [וצ"ע כוונתו].